

Nr B 89

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning rörande statliga normerande författningar, som framtingar en onödigt hög utgiftsnivå för kommunerna.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hagberg* (I: B 54) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: B 57), har hemställts om en utredning rörande ändringar i eller upphävande av statliga normerande författningar, anvisningar och råd till kommunerna, som framtingar en onödigt hög utgiftsnivå för kommunerna.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 313 vid årets förra riksdag.

Över de i enahanda syfte väckta motionerna I: 277 och II: 313 vid årets förra riksdag har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtanden avgivits av *socialstyrelsen*, *byggnadsstyrelsen* och *skolöverstyrelsen*, varjämte *Svenska stadsförbundets styrelse* och *Svenska landskommunernas förbunds styrelse* begagnat sig av erhållet tillfälle att yttra sig över motionerna.

Socialstyrelsen bemöter i sitt utlåtande den av motionärerna framförda kritiken mot utformningen av myndigheternas anvisningar och råd till kommunerna på förevarande område och anför bl. a. följande.

Socialstyrelsens befattning med statsbidrag för verksamheten i fråga inskränker sig till prövning av ärenden om statsbidrag till avlöning av anställda vid institutionerna inom den halvöppna barnavården. Statsbidrag till lokaler och inventarier kan beviljas ur allmänna arvsfonden. Dessa ärenden handlägges i socialdepartementet efter socialstyrelsens hörande. Till ledning för institutionernas huvudmän — som icke alltid är kommuner utan ofta enskilda stiftelser etc. — har socialstyrelsen upprättat promemorior rörande lokalernas utformning och utrustning. I förstnämnda avseende har styrelsen samrått med medicinalstyrelsen och i sistnämnda hänseende har styrelsen haft vägledning av förteckningarna i bil. 10 och 11 till Betänkande om Daghem och Förskolor (SOU 1951: 15).

I yttrande den 14 januari 1956 över 11 § i statsrevisorernas berättelse har socialstyrelsen sammanfattat de synpunkter som varit vägledande för styrelsens ifrågavarande tillsynsverksamhet. Eftersom vad som där anförts enligt styrelsens mening till alla delar äger tillämpning även vid bedömning av de nu aktualiserade frågorna lämnas här följande utdrag ur styrelsens yttrande.

»Socialstyrelsen vill framhålla, att gällande kungörelser och anvisningar ha utfärdats av styrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen. Beträffande fordringarna på lokaler för lekskolorna är principen den att de böra motsvara de krav som i hälsovårdsstadga och byggnadsstadga ställas på bostäder och skollokaler. För socialstyrelsen har härvidlag varit vägledande, att då omvårdnaden av och tillsynen över förskolebarnen i hemmen kompletteras samt deras första skolundervisning förberedes genom lekskoleverksamheten, de böra vistas i lokaler, som ur hygienisk synpunkt uppfylla minimikraven på bostäder och skolor. Styrelsen har icke desto mindre ansett sig böra bevilja statsbidrag till institutioner, vilkas lokaler ur angivna synpunkter måste betraktas som provisoriska, men härmed har styrelsen icke frångått sin principiella uppfattning utan iakttagit den varsamhet och det beaktande av omständigheterna i de enskilda fallen, som revisorerna med skäl funnit angeläget.

Till ytterligare upplysning rörande socialstyrelsens uppfattning må tilläggas, att styrelsen anser sig bära ansvar för att varje enskild lekskolelokal bedömes med hänsyn till en planering på längre sikt av lekskoleverksamheten på orten.»

Det kan anmärkas, att den standard som socialstyrelsen arbetar för att på lång sikt få genomförd på ifrågavarande områden motsvarar vad som ansågs vara självklara minimikrav för femton år sedan. Likväl ger styrelsen som ovan framhållits med hänsyn till tidsläget ofta avkall på dessa krav. För närvarande bedrivs sålunda verksamhet av ifrågavarande slag för mer än 5 000 barn i provisoriska lokaler.

Socialstyrelsen anser, att den statliga rådgivnings- och tillsynsverksamheten på ifrågavarande område i försättningen bör bedrivas efter i stort sett samma grunder som hittills. De av styrelsen ställda anspråken kan enligt styrelsens mening icke eftergivnas i vidare mån än som redan har skett med hänsyn till det allmänna ekonomiska läget i landet utan att syftet med verksamheten vedervägas och avsevärda risker tagas för barnens hälsa.

Byggnadsstyrelsen anser inte tillräckliga skäl föreligga för den begärda utredningen samt anför bl. a. följande.

De i motionerna påtalade onödigt höga kostnaderna för de kommunala byggnaderna torde mera bero på överdrivna anspråk i standardhänseende från kommunernas sida än på utformningen av de statliga normerna för byggnadsverksamheten.

Det anläggningsområde som i förevarande sammanhang är av dominerande intresse är skolhusbyggandet. Den reform i fråga om statsbidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet, som i nära anslutning till allmänna statsbidragsutredningens förslag beslöts av 1957 års riksdag, torde redan i viss utsträckning ha fyllt motionärernas önskemål. Denna och andra statsbidragsfrågor har därefter behandlats i statens byggnadsbesparingsutrednings betänkande Organisation och ekonomi (SOU 1957: 47), som nu är föremål för remissbehandling. Byggnadsstyrelsen håller inte för uteslutet att en del av de i detta betänkande ifrågasatta åtgärderna i syfte att befrämja ett billigare byggande kan visa sig realiserbara. I övrigt bör uppmärksammas att såväl skolöverstyrelsen som den s. k. skolhusgruppen inom statens nämnd för byggnadsforskning nu sysslar med utredningar, som syftar till ett mera rationellt byggande. Att i detta läge igångsätta en särskild utredning om vissa detaljföreskrifter synes byggnadsstyrelsen opåkallat.

I fråga om de övriga statsbidragsområdena, vilka i detta sammanhang torde vara av betydligt mindre intresse kvantitativt sett, kan det knappast vara

lämpligt med ytterligare utredningar förrän ställning tagits till allmänna statsbidragsutredningens förslag därutinnan.

Skolöverstyrelsen bemöter i ett utförligt yttrande den i motionerna framförda kritiken, i vad avser överstyrelsens anvisningar och bestämmelser om byggnadsföretag för skolväsendet, samt understryker att anvisningarna i fråga endast är avsedda att tjäna till ledning vid planeringen av skolbyggnadsföretag och att det eftersträfvats att ge dem en sådan form, att de ger skoldistriktet och arkitekterna erforderlig frihet vid utformningen av nya skolbyggnader, Sammanfattningsvis finner överstyrelsen det knappast nödvändigt att vid en eventuell utredning i av motionärerna angivet syfte medtaga frågan om anvisningar rörande byggnadsföretag för det allmänna skolväsendet.

Svenska stadsförbundets styrelse konstaterar, att den av motionärerna åberopade motiveringen för utredningsyrkandet i vissa delar innebär betydande överdrifter samt anser att motionärerna underskattat det positiva syfte, som de av statliga myndigheter utfärdade normerande föreskrifterna för vissa grenar av den kommunala verksamheten äger och som går ut på att skapa garantier för att kommunerna på dessa områden upprätthåller en rimlig standardnivå. I stort sett kan någon nämnvärd sänkning av standardkraven enligt styrelsens åsikt inte anses önskvärd från allmänna samhällssynpunkter. En sådan allmän översyn, som motionärerna tänkt sig, skulle bli mera omfattande och tidskrävande än som kan anses befogat, varför styrelsen inte kunnat biträda yrkandet om utredning. — Fem *reservanter inom styrelsen* har på anförda skäl ansett, att styrelsen bort tillstyrka den begärda utredningen.

Svenska landskommunernas förbunds styrelse förutsätter, att den i anslutning till beslutet om förenklad statsbidragsgivning pågående översynen av villkor och föreskrifter för den kommunala verksamheten skall leda till ett resultat, som står i överensstämmelse med riksdagens uttalade förtroende för kommunerna, samt finner sig i avvaktan på resultatet av denna översyn inte beredd att tillstyrka utredningsförslaget.

Utskottet. Motionärerna anser att kommunerna genom de föreskrifter och anvisningar, som utfärdats i anslutning till utgivandet av statsbidrag, tvingats att i många fall uppföra byggnader och driva verksamhet med avsevärt högre standard än som varit erforderlig och ändamålsenlig. Som exempel på enligt motionärernas åsikt överflödiga föreskrifter angående den kommunala verksamheten har åberopats socialstyrelsens kungörelse med föreskrifter och anvisningar rörande statsbidrag till driften av institutioner inom den halvöppna barnavården samt skolöverstyrelsens anvisningar och bestämmelser angående byggnadsföretag för skolväsendet.

I anledning härav vill utskottet till en början framhålla, att de ifrågakommande anvisningarna i regel inte är av tvingande karaktär utan endast avsedda att tjäna till ledning vid planerandet av respektive företag. Det synes

vidare inte uteslutet, att de i motionerna påtalade kostnaderna för de kommunala byggnaderna i vissa fall kan ha sin upprinnelse i andra förhållanden än utformningen av de statliga normerna för byggnadsverksamheten. Härutöver vill utskottet anföra följande.

Den i fjol beslutade, numera ikraftträdde reformen av statsbidragsgivningen har bl. a. syftat till att ersätta den för den tidigare bidragsgivningen karakteristiska detaljregleringen av villkoren beträffande bidragens användning med enklare och mera schematiska regler, samtidigt som därmed åsyftats att bereda kommunerna en ökad handlingsfrihet. Det författningsarbete i förenklingssyfte, som omläggningen krävt och som huvudsakligen varit koncentrerat till ecklesiastikdepartementet, har nyligen resulterat i vissa stadgeföreskrifter och står i övrigt, i den mån det inte slutförts, inför sitt snara fullbordande. Det förtjänar vidare erinras om de av fjolårets riksdag beslutade nya grunderna för bestämmande av bidragsunderlaget i vad avser s. k. anläggningsbidrag till skolväsendet, vilka grunder syftat till att nedbringa kostnaderna genom att bidragsunderlaget bestämts efter ett enhetspris per kvadratmeter nettogolvyta i stället för såsom tidigare på grundval av de i detalj beräknade kostnaderna. Det torde inte vara oberättigat antaga, att dessa omläggningar i förenklingssyfte kommer att slå igenom även i myndigheternas anvisnings- och rådgivningsverksamhet, i den mån så inte redan skett. Under sådana förhållanden och då de i motionerna framförda önskemålen alltså kan väntas bli i väsentlig utsträckning tillgodosedda, kan utskottet inte finna påkallat att nu igångsätta den av motionärerna påyrkade utredningen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: B 54 och II: B 57 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 november 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Thun, Bergman, Rikard Svensson, Söderberg, Axel Johannes Andersson, Bertil Petersson, Nils Theodor Larsson, fru Svenson och herr Anders Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Malmberg, Thapper, Staxäng, Persson i Växjö, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Almgren, Hansson i Skegrie, Hansson i Önnarp, Gustafsson i Skellefteå och Bohman.